

Představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě

Ilona Zvardoňová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ilona Zvardoňová**
Osobní číslo: **H15968**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury k problematice domácí přípravy dítěte při vstupu do základní školy.

Vymezení základních pojmů a teoretických východisek o zapojení rodičů dětí předškolního věku do domácí přípravy.

Příprava metodiky empirické části práce, zpracování projektu výzkumu, stanovení výzkumných cílů.

Realizace kvalitativního výzkumného šetření formou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu včetně shrnutí a následného doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter, 2010. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozšířené české vydání. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

DESLANDES, Rollande. International perspectives on student outcomes and homework: family-school-community partnerships. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2009, 173 p. Contexts of learning. ISBN 978-04158-528-1.

MAJERČÍKOVÁ, Jana. Rodina s předškolákem: výskum rodín s det' mi predškolského veku. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2012, 123 s. ISBN 978-80-223-3217-0.

OTEVŘELOVÁ, Hana. Školní zralost a připravenost. Vydání první. Praha: Portál, 2016, 142 s. ISBN 978-80-262-1092-4.

ŠULOVÁ, Lenka. Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 248 s. ISBN 978-80-7478-542-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Barbora Petrů Puhrová

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

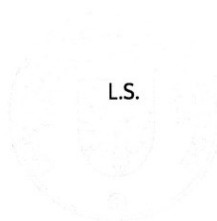
11. října 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ...18.12.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíádne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce má výzkumný charakter a zabývá se představami rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. Teoretická část se zabývá přechodem dítěte z mateřské do základní školy, domácí přípravou a jejím významem pro dítě i pro rodiče a také rolí rodiny v domácí přípravě.

V praktické části jsou prezentovány výsledky kvalitativně orientovaného výzkumu, který byl realizován pomocí polostrukturovaného rozhovoru s rodiči dětí předškolního věku. Polostrukturovaný rozhovor nám pomohl odhalit představy rodičů, jejichž dítě ve školním roce 2018/2019 zahájí povinnou školní docházku, o domácí přípravě na vyučování. Zjištěním je především to, že hlavní představou rodičů o domácí přípravě jsou domácí úkoly.

Klíčová slova: přechod dítěte do základní školy, domácí příprava na vyučování, role rodičů v domácí přípravě

ABSTRACT

The bachelor thesis examines the attitudes of parents of pre-school pupils towards the preparation needed at the beginning of primary school. The theoretical part deals with the transition between kindergarten and primary school, the preparatory work which could be done by parents and its influence on both parents and children.

The practical part presents the research project using qualitative methods. The experiment was conducted with interviews from pre-school children's parents whose children plan to start primary school 2018/2019. The results show that parents' attitudes towards having their children prepared can be best achieved by giving homework.

Keywords: transition of the child to primary school, home preparation for school, parents' role at home preparation

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Barboře Petřů Puhrové za cenné rady, připomínky a vedení při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem participantům za poskytnutí rozhovoru a své rodině za podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PŘECHOD DÍTĚTE Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO ŠKOLY ZÁKLADNÍ.....	12
1.1 ÚLOHA MATEŘSKÉ ŠKOLY V PŘECHODU DÍTĚTE DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	13
1.2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST	14
1.2.1 Fyzická zralost	15
1.2.2 Psychická zralost	16
1.2.3 Sociální a emocionální zralost	16
1.3 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ŠKOLU	17
1.4 ADAPTACE DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ.....	18
2 DOMÁCÍ PŘÍPRAVA NA VYUČOVÁNÍ	20
2.1 DOMÁCÍ PŘÍPRAVA	20
2.2 DOMÁCÍ ÚKOLY.....	20
2.3 VÝZNAM DOMÁCÍ PŘÍPRAVY	21
3 ROLE RODINY V DOMÁCÍ PŘÍPRAVĚ.....	23
3.1 VLIV RODINY NA DÍTĚ ZE SPOLEČENSKÉHO HLEDISKA.....	24
3.2 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	27
4.1 CÍL VÝZKUMU	27
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
4.3 METODA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	28
4.4 PARTICIPANTI VÝZKUMU	28
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	29
5 INTERPRETACE DAT	30
5.1 ORGANIZACE DOMÁCÍ PŘÍPRAVY.....	30
5.1.1 Časové rozvržení domácí přípravy.....	31
5.1.2 Jasně určené místo pro domácí přípravu.....	31
5.2 BUDOUCÍ STRATEGIE RODIČŮ V DOMÁCÍ PŘÍPRAVĚ.....	32
5.2.1 Snaha o pravidelnost a řád	32
5.2.2 Zapojení se do domácí přípravy	33
5.3 MOŽNÉ OBAVY SPOJENÉ S DOMÁCÍ PŘÍPRAVOU.....	34
5.3.1 Obavy týkající se rodičů.....	34
5.3.2 Obavy vztahující se k dítěti.....	34
5.4 DOMÁCÍ ÚKOLY JAKO SOUČÁST DOMÁCÍ PŘÍPRAVY	35
5.4.1 Než začne škola.....	35

5.4.2	Přístupy rodičů k domácím úkolům	36
5.4.3	Představy rodičů o konkrétních činnostech.....	36
6	ZÁVĚR VÝZKUMU	38
6.1	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	39
	ZÁVĚR	40
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	41
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	44
	SEZNAM TABULEK.....	45
	SEZNAM PŘÍLOH.....	46

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě“, protože je toto téma velmi zajímavé a myslím si, že je důležité znát, jaké představy mají rodiče o tom, jak bude zahájení povinné školní docházky jejich dítěte vypadat a co všechno si myslí, že je čeká. Co se týče domácí přípravy, která doprovází povinnou školní docházku, setkáváme se s ní, i když ne v takové míře jak na základní škole, i ve škole mateřské. Už jen to, že paní učitelka poprosí děti, aby si do školky přinesly svoji oblíbenou hračku, knížku nebo si připravily s rodiči kostým na besídku, může být svým způsobem považováno za domácí přípravu či domácí úkol.

Teoretická část mé bakalářské práce má za cíl vymezit teoretická východiska související se zapojením rodičů do přechodu dětí z mateřské do základní školy a je rozdělena do 3 kapitol. V první kapitole se věnuji přechodu dítěte z mateřské školy do školy základní, popisují zde rovněž to, jakou úlohu má mateřská škola a čím vším dítěti usnadňuje zvládnout přechod z mateřské do základní školy. Dále se v této kapitole věnuji školní zralosti a připravenosti, přípravě dítěte na školu a také adaptaci dítěte na školní prostředí. Ve druhé kapitole se zaměřuji na domácí přípravu a jejím významem, zmiňuji zde i domácí úkoly, které jsou nedílnou součástí domácí přípravy. Třetí kapitola popisuje roli rodiny v domácí přípravě, současnou rodinu s dítětem předškolního věku a její vliv na dítě.

Praktická část bakalářské práce se zabývá představami rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. Výzkumný soubor tvoří rodiče dětí předškolního věku, jejichž první dítě zahájí povinnou školní docházku. Výzkum, který je představen v praktické části, je orientován kvalitativně a zvolenou metodou je polostrukturovaný rozhovor právě s těmito rodiči. Praktická část dále obsahuje interpretaci zjištěných dat, shrnutí jejich výsledků a doporučení pro praxi mateřských škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘECHOD DÍTĚTE Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO ŠKOLY ZÁKLADNÍ

Přechod dítěte na základní školu je významnou životní událostí jak pro dítě, tak pro jeho rodiče. Jakmile dítě přechází z období předškolního věku na základní školu, mění se představy rodičů, vznikají nová očekávání a zvyšují se nároky znalostí dítě. Pro rodiče může být spolupráce se základní školou kvalitativně odlišná od spolupráce se školou mateřskou. Pokud porovnáme spolupráci s mateřskou školou, v období předškolního věku a v první třídě základní školy, znamená to pro rodiče větší účast při školních aktivitách a obecně větší zainteresovanost (Powell, 2012).

Výše uvedené změny se týkají nejen dítěte a jeho rodičů, ale i celé rodiny. Nastávají změny v režimu dne, dítěti přibývají povinnosti a odpovědnost, nastávají vysoké nároky na kázeň, seznamuje se s novým prostředím a navazuje vztahy s novými osobami (Šulová, 2014). V České republice začíná povinná školní docházka ve věku šesti let. Při odkladu školní docházky se posouvá na sedmý rok života dítěte. Počátek povinné školní docházky lze považovat za ukončení předškolního období a je významným mezníkem, kdy dítě získává novou společenskou roli žáka (Kropáčková in Opravilová, 2016). Mertin (2011) uvádí, že zápis do základní školy je povinný pro všechny děti, i ty, které budou mít odklad školní docházky. K žádosti o odklad školní docházky je rodič povinen doložit posudek lékaře, pedagogicko-psychologické poradny (PPP) nebo speciálně pedagogického centra (SPC). Dítě se na školu připravuje celých šest let, jelikož aktivity, které se učí, bude využívat v běžném životě, ne jen ve škole při učení. Důležité ale je, aby bylo dítě dostatečně připravené i na nároky, které vyžaduje škola.

Jak uvádí zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského pora-*

denského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.“ (Školský zákon, 2017)

1.1 Úloha mateřské školy v přechodu dítěte do základní školy

Mateřská škola vytváří pro dítě prostředí, ve kterém se učí orientovat v sociálních vztazích, navazuje kontakty jak s dospělými tak i ostatními dětmi, učí se věřit si, což vytváří základ pro sebehodnocení v jeho pozdějším věku. Mateřská škola připravuje dítě na vstup do základní školy z různých oblastí - některé činnosti se více zaměřují na dovednosti, které bude dítě využívat v základní škole, jiné činnosti jsou spíše komplexnější, takže se schopnosti dítěte rozvíjejí všestranněji (Klégrová, 2003). Jak dále uvádí Opravilová (2016), úkolem mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu, vytvořit dítěti povzbuzující prostředí k jeho rozvoji, poskytnout mu odbornou péči a usnadnit mu jeho další cestu ke vzdělání.

Novelizace zákona č. 561/2004 Sb., a vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání přinesla několik změn. Od března 2017 je pro děti povinné předškolní vzdělávání. Zákonný zástupce je povinen dítě k předškolnímu vzdělávání zapsat v kalendářním roce, kdy dovršilo pět let. Dítě se vzdělává v mateřské škole v místě svého bydliště (spádový obvod), pokud jeho zákonný zástupce nezvolí jinou mateřskou školu (Pohořelý, 2017).

Mateřská škola může se vstupem do základní školy dětem pomoci i metodu nazývanou Le Bon Départ, kterou vypracovala v letech 1945–1950 francouzská fyzioterapeutka T. Budget. Tato metoda byla prvotně používána u dětí neobratných, u dětí s nevyhraněnou laterálníitou a v reedukaci motorických potíží. Do České republiky se tato metoda dostala z Polska, kdy ji přivezla na počátku 70. let M. Bogdanowicz. Metoda dobrého startu (dále jen MDS) je určena dětem předškolního věku a pro děti na začátku povinné školní docházky. Je možné tuto metodu využít, v rámci terapie, ale rovněž u dětí se specifickou poruchou učení. MDS se zaměřuje na rozvoj psychomotoriky, řeči, pravo-levé a prostorové orientace, vnímání a napodobení rytmu a celkového vnímání těla. Česká verze MDS obsahuje 25 lekcí a každá z nich je postavena na lidové písni. Jde o spojení rytmu, melodie, grafomotorických, pohybových a řečových cvičení (Zelinková, 2000).

Jednou z dalších možností pomoci dítěti před vstupem do základní školy mohou být přípravné třídy. Opravilová (2016) uvádí, že by mateřská škola mohla vytvořit speciální třídu pro děti s odkladem školní docházky po vzoru přípravných tříd při základní škole, jak tomu bylo již v 80. a 90. letech minulého století. Podle novely školského zákona provedené zá-

konem č. 178/2016 Sb., byla pravidla pro zařazení dětí do přípravných tříd změněna. Nově platí, že od školního roku 2017/2018 se mohou v přípravné třídě základní školy vzdělávat pouze děti, kterým byl povolen odklad školní docházky a u kterých se předpokládá, že přípravné třídy vyrovnají jejich vývoj. Není možné do přípravné třídy zařadit dítě, kterému nebyl povolen odklad školní docházky. Podle zákona je prvotní a hlavní vzdělávací institucí mateřská škola a tyto přípravné třídy by neměly suplovat činnosti mateřské školy, měly by pouze vyrovnat vývoj u těch dětí, kterým byl z jakéhokoliv důvodu umožněn odklad povinné školní docházky (Klimešová, 2017).

1.2 Školní zralost a připravenost

Pojmy školní zralost a školní připravenost se mohou někdy zaměňovat, jelikož pod oběma pojmy si představujeme připravenost dítěte do základní školy, a to po všech stránkách. Avšak podíváme-li se na tyto pojmy detailněji, zjistíme, že každý z nich v sobě skrývá něco jiného. Školní připravenost se týká sociální zkušenosti, čili výchovy a vlivu vnějšího prostředí, což ovlivňuje vývoj dítěte předškolního věku. U dítěte sledujeme řeč, hru, chování, samostatnost, sebeobsluhu, emoční prožívání, dále motorickou oblast a grafomotoriku. Pod pojem školní zralost řadíme vnitřní vývojové předpoklady. V této fázi vývoje centrální nervové soustavy se zlepšuje odolnost při zátěži, soustředěnost a dochází ke snížení emoční lability (Otevřelová, 2016). Čačka (1997) dále uvádí, že školní zralost potvrzuje ukončení vývoje předškolního období. Jedná se o soubor požadavků v oblasti fyzické, psychické a sociální. Jedná se o věk, při kterém dítě dosahuje školní zralosti a může být ovlivněn i vrozenými nebo zděděnými faktory.

Jak dále uvádí Kořátková (2014), oba pojmy mají společné to, že je možné ovlivnit kvalitu vývoje dítěte jak z vnějšku, a to kvalitní péčí a prostředím či vnitřně, kde patří vývoj centrální nervové soustavy a kognitivních funkcí. Školní zralost je chápána jako schopnost dítěte zapojit se do školního vyučování. Míru fyzické a psychické zralosti posuzují hlavně pediatři a psychologové.

Podle Šulové (2014) je školní zralost dozrání dítěte pro školní nároky. Jedná se o rovinu biologickou, psychickou a sociální. Školní zralost se zjišťuje v pedagogicko-psychologických poradnách, a to souborem testových metod. Touto problematikou se zabývá i Klégrová (2003), která uvádí, že by dítě mělo do školy nastoupit připravené, dostatečně zralé, aby nebylo zaskočené školní prací a mohlo být ve škole úspěšné. Do komplexu

školní zralosti můžeme zahrnout i pracovní zralost, jelikož i tato složka školní zralosti je pro budoucího školáka velmi důležitá. Do pojmu pracovní zralost řadíme předpoklady dítěte, které jsou důležité pro zvládnání nároků, které jsou na dítě kladeny, tj. zvládnání pracovních úkolů. U dítěte sledujeme, jak dlouho vydrží u jedné činnosti, jestli pracuje vytrvale, trpělivě, nestřídá více činností, zda pracovní činnosti dokončí a neodbíhá od rozdělaného úkolu. Dále u dítěte můžeme sledovat pozornost, a to například při poslechu čtené pohádky. Důležité je dítě správně motivovat a kladně hodnotit, tzn. chválit. Pochvala může dítě pozitivně motivovat k dalším úkolům, které bude vykonávat s chutí. Pracovní tempo dítěte můžeme sledovat při hře, pomáhání v domácnosti nebo při různých činnostech jak doma, tak v mateřské škole, kde děti pracují buď samostatně, nebo ve skupinkách pod vedením dospělého. Průcha, Kořátková (2013) se také věnují tématu školní zralosti. Uvádějí, že školní zralost z pedagogicko-psychologického pojetí znamená ve vývoji dítěte stav tělesný, emoční a psychický, který mu pomáhá s adaptací na školní prostředí. Školní připravenost je, podle autorů, totéž, co školní zralost, jen se při ní zjišťuje schopnost dítěte vykonávat různé činnosti týkající se činností ve škole.

„Školní připravenost je chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkách. Konkrétně zahrnuje vyspělost psychickou (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou), podmíněnou biologickým zráním organismu a vlivy prostředí.“
(Kropáčková, 2008, s. 15)

1.2.1 Fyzická zralost

Posouzení fyzické zralosti dítěte provádí dětský lékař neboli pediatr, jelikož zná psychomotorický vývoj dítěte už od narození. Veškerý zdravotní stav, onemocnění, pobyty v nemocnici pečlivě zaznamenává do zdravotní karty dítěte, neboť je jeho pohled na fyzickou zralost, před nástupem do základní školy, velmi důležitý. Pediatr patří mezi řadu odborníků, kteří se musí vyjádřit k případnému odkladu školní docházky. Sleduje kromě toho i tzv. filipínskou míru, což je orientační zkouška, při které se zjišťuje fyzický vývoj dítěte – zda již došlo k prodloužení končetin (Otevřelová, 2016). Tělesná zralost je jedním z důležitých kritérií při posuzování školní zralosti. U dítěte dochází, před dovršením školního věku, k rychlému růstu. Děti, které jsou menší postavy nebo mají slabší tělesnou stavbu těla, mohou mít problémy s únavou nebo s každodenním nošením aktovky. To může mít za následek špatné držení těla a následné bolesti zad. Počátek školní docházky představuje pro

každé dítě zvýšenou zátěží. Pokud dítě trpí zvýšenou nemocností, např. při oslabeném imunitním systému, zameškává spoustu hodin. To má za následek dohánění zameškaného učiva a zároveň se zvyšují nároky. V takovém případě je možné, ze zdravotních důvodů, odložit školní docházku, díky čemuž dozraje imunitní systém. Při posuzování fyzické zralosti sledujeme úroveň hrubé a jemné motoriky a grafomotoriku (Šulová, 2014).

Motorika je vlastně ovládání tělesných funkcí vůlí, které se zdokonaluje postupným dozráváním a vývojem mozku. Hrubá motorika zjišťuje ovládání celého těla, což patří k základním schopnostem a působí i na sebedůvěru a dobrý zdravotní stav. Tělesný test, kterým sledujeme obratnost celého těla, může obsahovat stoj na jedné noze, chůze po schodech (střídání pravé a levé nohy), udržení rovnováhy, chůze po čáře, aj. Naopak jemná motorika sleduje obratnost ruky. Činnosti, kterými můžeme sledovat vývoj jemné motoriky, jsou např. úchop psacího náčiní, kreslení, stříhání, navlékání korálků, skládání z kostek, rozepínání a zapínání knoflíků, atd. (Zähme, 2005). K jemné motorice je úzce vázána i grafomotorika. Termínem grafomotorika označujeme grafickou složku psaní. Jedná se o složeninu dvou slov - grafo (psát, psaní) a motorika (soubor všech pohybů lidského těla) (Mlčáková, 2009).

1.2.2 Psychická zralost

Pojem psychická zralost označuje velké množství aspektů. Pro psychickou zralost je důležitá zralost centrální nervové soustavy. Do oblasti psychické zralosti řadíme zrakové vnímání, sluchové vnímání, myšlení, paměť a pozornost (Šulová, 2014). Jak dále uvádí Šimíčková-Čížková (2003), psychická stránka je ovlivněna mnoha faktory. Jsou to jak vrozené dispozice, dosavadní průběh vývoje, výchova a nakonec i rodinné prostředí. Značný podíl má i mateřská škola, díky které dítě získává nové dovednosti, upevňuje hygienické a sociální návyky, atd. Na prahu školní docházky pozorujeme u dětí podstatné změny v poznávací oblasti. Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a zvukové prvky, rozlišovat detaily a logicky myslet. Dále dochází k rozvoji analyticko-syntetické činnosti, kdy je dítě schopno rozčlenit celek na části. Důležitá je rovněž pozornost, jelikož je dítě při školním vyučování nuceno soustředit se a aktivně vnímat.

1.2.3 Sociální a emocionální zralost

Podle Klégrové (2003) je sociální zralost další důležitou složkou školní zralosti. Mateřská škola usnadňuje dětem přechod na základní školu. Děti jsou zvyklé komunikovat jak

s ostatními dětmi, tak i s dospělými. Učí se dodržovat určitá pravidla her, komunikace, aby si mohly s dětmi hrát nebo spolupracovat při práci ve skupině. Sociální zralost se týká i situací, které mohou být pro dítě neznámé a možná i méně příjemné, jako např. návštěva lékaře, kdy se od dítěte očekává zvládnutí situace bez pláče a křiku. Dítě sociálně zralé by mělo vědět, jak se správně chovat - kdy a jak pozdravit, poprosit a poděkovat, umět vyjádřit úctu dospělému formou vykání, jelikož tykání cizím lidem je projevem sociální nezralosti. Šulová (2014) uvádí, že sociální zralost bývá označením pro způsobilost dítěte dodržovat pravidla, která jsou dána společností, tzv. sociální normy. Dítě sociálně zralé správně komunikuje a spolupracuje s dětmi i dospělými, respektuje autoritu dospělého (pedagoga), dělí se s ostatními o pomůcky a hračky, umí nabídnout pomoc a postupně se rozvíjí i schopnost empatie.

Jak uvádí Šimíčková-Čížková (2003) proces socializace probíhá především při hře, kde se odráží vztahy mezi dětmi a uplatňuje se v ní hra i práce. Hra je psychickou potřebou a důležitým motivačním a socializačním činitelem. Na konci předškolního věku dítě začíná rozeznávat práci od hry. Práce začíná být důležitou samostatnou činností. Před vstupem do základní školy se u dítěte začínají pomalu formovat první pracovní návyky a postoje.

1.3 Příprava dítěte na školu

Šulová (2014) píše, že přípravu na školu můžeme vnímat z dlouhodobého, střednědobého a krátkodobého hlediska.

❖ Dlouhodobá příprava

Dlouhodobá příprava probíhá během celého předškolního období. Podstatné jsou vztahy mezi dítětem a rodiči. Důležitý je také čas, který spolu tráví. Toto období se týká významných vývojových procesů, jako např. vztah mezi rodičem a dítětem, formování osobnosti dítěte, hygienické návyky, řeč, smyslové vnímání atd. V předškolním období je velmi důležitý kontakt dítěte s ostatními dětmi, zčásti samostatné rozhodování o svých činnostech, což jsou podstatné podmínky pro další rozvoj samostatnosti a sebedůvěry. Dochází k přiměřenému rozvoji hrubé a jemné motoriky.

❖ Střednědobá příprava

Střednědobá příprava na školu začíná v době, kdy si dítě začíná uvědomovat, co to škola vlastně je. Hodně záleží i na rodičích, jak pomohou dítěti ve vnímání školy.

Nákup pomůcek do školy může kladně ovlivnit přijmout novou roli – roli školáka. Rodiče mohou jakýmkoli způsobem přispět k tomu, aby budoucímu prvňáčkovi prezentovali školu v pozitivním smyslu, tzn. rozhovory o škole, vyprávění vlastních zážitků ze školního prostředí, prohlížení fotografií, atd. V tomto období se u dětí rozvíjí matematické představy, které je potřeba před nástupem do základní školy posilovat. Důležité jsou výrazy více, méně, které později přejdou ve složitější výrazy, jako např. plus, minus, rovná se. Za střednědobou přípravu můžeme rovněž považovat docházení do mateřské školy. Ukončením tohoto období je nejspíše zápis do základní školy a seznámení se se školou a učiteli.

❖ **Krátkodobá příprava**

Krátkodobá příprava začíná nástupem do školy. Nástup do školy je důležitým mezníkem jak pro dítě, tak i pro rodinu. Pro dítě je dobré, když se na začátek školního roku bude s rodiči připravovat postupně už na konci prázdnin, např. dokoupení a chystání pomůcek do školy. Velmi důležité je i pracovní místo, kde se bude dítě připravovat do školy a dělat domácí úkoly.

1.4 Adaptace dítěte na školní prostředí

Podle pedagogického slovníku je adaptace „*přizpůsobení se novým sociálním podmínkám (např. adaptace při přechodu z jednoho stupně školy na druhý)*.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 11)

Kutálková (2010) píše, že je důležité, aby si dítě po prázdninách postupně navyklo na tzv. běžný režim. Důležité je připomenout si základní pravidla silničního provozu, projít společně cestu do nové školy a zjistit, jak dlouho cesta bude asi trvat a přizpůsobit tomu i ranní vstávání a činnosti s tím spojené. Je vhodné postupně dítě připravit na různé situace, které se mohou stát, jako např. zapomenutý domácí úkol nebo pomůcky, zdravotní problémy, aj. Rodiče nesmí zapomenout upozornit dítě i na to, aby si za žádnou cenu nebrali nic od cizích lidí a nikam s nimi nechodili. Takové situace je nejlepší projít pomocí her. Podle Šulové (2014) může dítěti adaptaci na školní prostředí ulehčit jak mateřská škola, tak i pozitivní působení rodiny, jelikož adaptace začíná již před zahájením povinné školní docházky. Ideální je seznamování dítěte s jeho novou rolí školáka postupně, aby si zvykl na to, co ho čeká. Můžeme se setkat se základními školami, které spolupracují se spádovými mateřskými školami, tudíž mají děti možnost, společně se svými rodiči, nahlédnout do základní školy, popřípadě se na chvíli zúčastnit i vyučování, což vede ke snadnějšímu se-

známení dítěte a rodiče se školou. Co může dítěti dělat obtíže, je zvykat si na nový školní režim. Je tedy dobré, když rodiče začnou se zavedením nového režimu postupně již v době prázdnin, aby si dítě pomalu navyklo a nebyl to pro něj veliký šok. Jak uvádí Beníšková (2007), některé děti, i když se do školy těší, si nemusejí na školu hned zvyknout. Adaptační období tedy může nějakou dobu trvat a mohou se u dětí projevovat různými tělesnými a psychickými obtížemi, např. bolestí břicha, hlavy, teplotou, nevolností, aj. Tyto příznaky bývají reakcí na zvýšenou zátěž, ale postupně, jak si dítě bude ve škole zvykat, postupně odezní. Pokud ale potíže přetrvávají delší dobu, je potřeba je řešit. Je důležité zaměřit se na to, co dítěti jde, v čem je dobré a to vyzdvihovali. Každý neúspěch by se rodiče měli snažit dítěti nějak vysvětlit, nejlépe na vlastním příkladu, aby si dítě uvědomilo, že chyby dělá každý.

Se začátkem školní docházky se mohou objevit obtíže, jelikož počátek školní docházky vnáší do života dětí i jejich rodičů mnoho změn. Asi největší obtíže patrně může způsobovat přijetí nového školního režimu, neboť vše je usměrňováno časem a děti mohou mít ze začátku problém se přizpůsobit časovému rytmu. Tím máme na mysli především ranní vstávání, včasnou přípravu na hodinu, převlékání do hodin tělesné výchovy nebo si pospíšet ve školní jídelně. Samozřejmě, že se změna režimu týká i doby, kdy dítě není ve škole. Dítě si musí rozvrhnout odpoledne tak, aby bylo přizpůsobeno škole. Důležité je vyhradit čas na přípravu do školy, tj. zpracování domácích úkolů, příprava sešitů, učebnic a pomůcek do školní tašky. Dítěti tedy moc času nezbyvá na hry, skoro veškerý svůj volný čas musí podřídit škole, což mohou některé děti vnímat jako velké omezení. Někdy se u dětí mohou objevit i potíže s přijímáním autority paní učitelky. Může se tedy stát, že bude napomínáno za to, že nedává pozor a dítě si to potom může vyložit špatně, jako projev nepřátelství. Takové situace děti mohou brát lítostivě a přicházet domů s pláčem. V tomto případě by bylo vhodné, aby si rodiče s dítětem promluvili a uklidnili ho (Klégrová, 2003).

2 DOMÁCÍ PŘÍPRAVA NA VYUČOVÁNÍ

2.1 Domácí příprava

Domácí příprava u dětí první a druhé třídy je zcela specifická. Nezahrnuje jen vypracovávání domácích úkolů, ale i osvojování si nových poznatků, základních studijních dovedností, organizaci vlastního času, pravidelné povinnosti, pracovní rituály, samostatnost, opakování již probrané látky, chystání pomůcek a v neposlední řadě jde hlavně o součinnost dítěte, rodiny a učitelů.

V Českém školství se počítá s domácí přípravou a vypracováváním domácích úkolů. Když to srovnáme s jinými zeměmi, je doba strávená ve škole o něco kratší a předpokládá se, že dítě procvičí část učební látky doma. Počítá se i s tím, že na dítě během vypracovávání domácích úkolů dohlíží rodič a tím se také stává domácí příprava důležitou rodinnou záležitostí. Právě na začátku školní docházky je při domácí přípravě důležitá jak účast rodičů, tak i dohled nad dítětem, protože některé úkoly nemusí zvládat samo a potřebuje pomoc. Dobrou pomůckou může být vytvoření pracovních návyků k organizaci času při domácí přípravě a učení. Velice důležitý je dobrý začátek, protože může ovlivnit přístup ke škole a studium v příštích letech (Klégrová, 2003).

2.2 Domácí úkoly

Pedagogický slovník definuje domácí úkol jako činnosti, ať praktickou či učební, kterou vykonávají žáci doma, mimo vyučování (Průcha, Walterová, Mareš, 2003). Čapek (2013) definuje rozdíl mezi domácím úkolem a domácím učením. Domácí úkol je konkrétní a přesně stanovená práce, kterou dětem při vyučování zadá učitel. Domácí učení je důležitou složkou vzdělávání, kdy by se měl žák zabývat tím, co mu poskytne nové znalosti, a to podle vlastního zájmu. Podle Mertina (2011) bývají domácí úkoly v některých rodinách, jak se říká, za trest. Dítě se záměrně domácím úkolům vyhýbá, navštěvuje různé kroužky, někdy ani pořádně neví, co má vlastně dělat. Jelikož rodiče vědí, že jsou domácí úkoly i jejich vizitka, snaží se přimět dítě k lepším výkonům, bez ohledu na to, že se úkoly i několikrát přepisují.

Na domácí úkoly z pohledu rodiny se často nahlíží jako na objekt, který ovlivňuje časový harmonogram, který měla rodina rozvržený jiným způsobem. Co se týče vypracovávání domácích úkolů, u každého dítěte je to jinak. Některé děti si udělají domácí úkoly hned po

příchodu ze školy, jiné potřebují nejdříve čas na odpočinek. Ideální je najít dobu, která bude pro dítě nejlepší, kdy se bude nejvíce soustředit a tuto dobu pak pravidelně dodržovat. Domácí úkoly je třeba vypracovávat v klidném prostředí, kde nebude dítě nic vyrušovat a kde bude mít vše potřebné, což je psací stůl a výškově nastavitelnou židli. Důležité je, aby dítě mělo sací stůl jen pro sebe, pro své pomůcky a nemuselo se o něj s nikým dělit (Beníšková, 2007).

2.3 Význam domácí přípravy

Jak již bylo výše zmíněno, domácí příprava a vše s ní spojené, se týká celé rodiny. Význam má tedy domácí příprava jak pro dítě, tak i pro jeho rodinu.

Podle Beníškové (2007) by domácí přípravy v rodině měly být respektovány. Během přípravy na školu není vhodné dítě vyrušovat a pověřovat ho jinými úkoly. Se začínajícím školákem, především s prvňáčkem, by rodiče měli mít trpělivost a měli by dohlížet na domácí přípravu a spojené i domácí úkoly. Každé dítě je jiné. Některé děti potřebují pomoc a dohled rodičů delší dobu, jiné děti si přejí vypracovávat domácí úkoly a připravovat se na školu samy. Rodiče by jim v tomto případě měli vyjít vstříc a být jim nablízku, kdyby dítě potřebovalo pomoc. Mertin (2011) píše, že si dítě pomocí pravidelné domácí přípravy vytváří návyk, který zužitkuje při postupu do vyšších ročníků. Bylo by vhodné, aby se s dětmi, na počátku školní docházky, připravovali rodiče. Během společného učení si rodiče mohou snadněji všimnout, v čem je dítě slabší a na čem je potřeba zapracovat. Jak ze strany rodičů tak i učitelů by měla být dítěti poskytnuta pomoc tak dlouho, jak jí dítě bude potřebovat.

Šulová (2013) dále uvádí, že pomoc rodičů při domácí přípravě na školu je velmi důležitá. I když se mohou domácí úkoly stát velkou obavou v rodině, mohou se stát dobrým základem, který dítě využije při pracovních a učebních návycích. Tyto návyky jsou klíčové především v prvních dvou letech na základní škole. Šulová dále ve své knize *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka* (2014) uvádí, že vypracovávání domácích úkolů má velký vliv na učení dítěte, zlepšují se jeho návyky a postoje k učení, výkony a také se upevňuje kritické myšlení. Nepochybně kladný vliv má domácí úkol na množství zapamatované látky. Jestliže si dítě zopakuje látku, kterou ve škole probírali do čtyř hodin, je míra zapamatování látky několikanásobně vyšší než když si dítě látku zopakuje s odstupem několika dní. Vypracovávání domácích úkolů v domácím prostředí pomáhá rodičům orientovat se

v tom, co dítě právě ve škole probírá. Domácí příprava nezahrnuje jen vypracovávání domácích úkolů, ale zahrnuje i spolupráci mezi dítětem, rodiči a učitelem. Spousta autorů, za pomoci výzkumných studií, je přesvědčeno, že vypracovávání domácích úkolů má pozitivní vliv a to nejen na prospěch ve škole, ale i na získání a rozvíjení schopností a dovedností. Dítě si během domácí přípravy v počátku školní docházky osvojuje řadu poznatků a výchovných cílů, jako jsou např. pracovní rituály, organizace vlastního času, pravidelné povinnosti, základní studijní dovednosti aj.

Klíčem k úspěchu, jak píše Fryjaufová (2006) je pravidelná domácí příprava. Domácí přípravě se často obětuje spousta času a energie, ale abychom předešly námaze, je dobré přípravě věnovat každý den aspoň chvíli. Pravidelným opakováním si dítě činnost zautomatizuje a pochopí, že domácí přípravě zkrátka neunikne.

3 ROLERODINY V DOMÁCÍ PŘÍPRAVĚ

V prvních dvou letech je domácí příprava důležitá hlavně z pohledu spolupráce rodičů a dětí. Společně si vytvoří pracovní místo s dostatkem světla a bez rušivých podnětů, což je pro domácí přípravu nezbytně nutné. Rodič může přispět i tím, že dítěti pořídí různé pomůcky, které se budou dítěti líbit, a bude se mu s nimi dobře pracovat. Společná příprava dítěte a rodiče se postupem času začne měnit – dítě se začne v domácí přípravě pomalu osamostatňovat a rodič by v této fázi měl dítěti dát prostor, aby si organizovalo svoji práci a úkoly samostatně. Rodič by měl dítěti s přípravou pomáhat sdělováním vlastních zkušeností, společným hledáním řešení. Dítě by si mělo navyknout na to, aby umělo rodiče požádat o pomoc nebo radu (Šulová, 2014).

Beníšková (2007) píše, že to, jaké postoje má rodič ke škole, do jisté míry ovlivňuje i dítě, jelikož tyto postoje od svých rodičů přejímá. Proto by bylo dobré, kdyby rodiče pomáhali svým dětem budovat ke škole pozitivní postoje, jelikož se jim potom do školy bude lépe chodit, budou se mu lépe překonávat překážky a bude se mu i lépe učit. Je pochopitelné, že frustrace a překážky, jako jsou např. ranní vstávání, nechut' k učení, nezájem o látku, ke školní docházce patří. Pravidelná školní docházka ale u dítěte buduje disciplínu, která se mu v dalším životě bude bezpochyby hodit. Podle Klégrové (2003) by s dítětem měl dělat domácí přípravu a domácí úkoly ten z rodičů, který má větší trpělivost. Domácí příprava by měla probíhat v klidu, bez stresu a spěchu, jelikož pravidelná domácí příprava bývá velmi náročná. Někdy se stane, že jde dětem vše pomalu a rodič nemusí mít dostatek trpělivosti, což může vést k rozčilování a křiku. V některých rodinách se do domácí přípravy zapojují i prarodiče, kteří mohou být mnohokrát trpělivější než samotní rodiče a menší problémy je tolik nevyvádějí z míry.

Rodiče mohou své děti vést k samostatnosti tím, že budou příznivě rozvíjet učební svět dítěte. Důležité je, aby bylo pracovní místo striktně odděleno od místa pro hru. Dítě se tak naučí tyto oblasti odlišovat. Bylo by vhodné, kdyby předměty, které mohou narušovat pozornost dítěte, byly odstraněny ze zorného pole dítěte. Co se týče rozvržení práce dítěte, jsou důležité i účelné přestávky, jelikož se dítě v počátku školní docházky dokáže soustředit zhruba 20–30 minut. Autoři dále uvádějí, že je důležité vytváření dobrých podmínek pro učení – jak vnitřních, tak vnějších, což zahrnuje veškeré postoje rodičů týkajících se učení dítěte (Keller, 1994).

Rodiče by měli, podle Šulové (2013) vést dítě k tomu, aby pochopilo smysl a přínos domácích úkolů. Spolupráce rodičů při domácí přípravě má na kvalitu zpracovaného úkolu pozitivní vliv, dokonce může ovlivnit i následný výkon ve škole. Jak ale autorka dále uvádí, někteří autoři poukazují i na negativní vliv, který může nastat při účasti rodiče při domácí přípravě. Může se stát, že ze strany rodičů bude na dítě vyvíjen tlak, aby byl domácí úkol dokončen správně a rychle.

Zapojení rodičů do domácí přípravy lze charakterizovat jako přijetí široké škály kognitivních a afektivních činností. Interakce mezi dítětem a rodičem je složitá a zahrnuje aktivity, jako např. vhodně pracovní prostředí, motivaci, řízení času nebo kontrolu pozornosti (Deslandes, 2009).

3.1 Vliv rodiny na dítě ze společenského hlediska

Od narození dítěte se formuje jeho osobnost vždy ve vztahu k určité sociální skupině. V první fázi se jedná o rodinu, kterou můžeme považovat za základní sociální prvek. V rodině prožíváme všechny fáze svého života. Z hlediska časové posloupnosti rodinu dělíme na:

- ❖ rodina orientační – neboli výchozí – dítě jako potomek je objektem výchovy,
- ❖ rodinu reprodukční – potomek sám přebírá roli rodiče,
- ❖ nukleární rodina (pojem zavedl T. Parson),
- ❖ rodina širší – zahrnuje rodiče, prarodiče, sourozence, další příbuzné.

Rodina je nejen skupinou, která má své členy a určitou organizaci ale má především své uspořádání a řídí se pravidly soužití. Umožňuje zabezpečení nejzákladnějších funkcí pro jednotlivce a je brána jako společensky schválená forma soužití lidí. Rodina by měla být pro dítě emocionální zázemí ale i prvotní stimulace podnětů, zdrojem prvního hodnocení, místo pro základní zkušenosti (Havlík, Kořa, 2000).

Jak uvádí výzkum Pospíšilové (2011), existuje přímá úměra mezi vzdělaností rodičů a vzdělaností jejich dětí. Je tedy logické, že děti z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají vyšší studijní předpoklady. Představa o vzdělání svých dětí rodiče vysokoškolsky vzdělaného je rozdílná v porovnání s rodičem dělníkem. Jako jeden z hlavních činitelů ovlivňujících školní výsledky dítěte je socioekonomická situace v rodině. Je-li ekonomická úroveň rodiny na vysoké úrovni je velmi pravděpodobné, že dítě bude mít zajištěno dobré finanční zázemí po celou dobu svého studia. Naopak dítě z rodiny se špatnou finanční situací bude v nevýhodném postavení zejména vůči některým vrstevníkům.

Když uvažujeme o současné rodině s dítětem předškolního věku, je nutné zvažovat i společenský kontext, ve kterém rodina žije. V této rodině ještě dochází k doladění profesního a rodinného života rodičů. Rodina je prostorem, kde se tvoří jistý životní rámec člověka a realizuje se jeho biologické, psychické a sociální bytí. Rodina s dítětem předškolního věku má svoje specifika, ohraničuje jednu etapu rodinného cyklu. Podle Světové zdravotnické organizace prochází rodina 6 etapami, z nichž trvání jednotlivých etap se odvíjí kritérií věku dítěte (Majerčíková 2012).

3.2 Spolupráce mateřské školy a rodiny

Výchova v rodině má, v předškolním období, nenahraditelnou funkci. Právě v předškolním období se rozvíjí prosociální chování a mateřská škola vytváří pro vrstevníky přirozené sociální prostředí. Zároveň doplňuje rodinnou výchovu a zajišťuje dítěti k jeho rozvoji podnětné prostředí (Opravilová, 2016). Majerčíková (2012) popisuje vztah rodiny a školy ve své knize *Rodina s předškolákem*. Současná škola prezentuje stanoviska, podle kterých se chce otevřít komunikaci se svým okolím, tj, rodinou a obcí, ve které mateřská škola působí. Aby mohli rodiče vnímat školu jako otevřenou a spolupracující společnost, je třeba je přesvědčit o tom, že tyto podmínky a spřízněnost najdou. Jak uvádí Kořátková (2014), rodina by se měla zajímat o vše, co se v mateřské škole děje. Zájem rodiče by se měl zakládat i na poznání vrstevnické atmosféry, kterou je nutné vnímat ze vzájemných vztahů. To znamená, že rodič bude do mateřské školy přicházet s ochotou a vnímat své dítě v souvislostech, které se vytvářejí při různých aktivitách.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V praktické části mé bakalářské práce budu prezentovat výsledky výzkumu, kde jsem zjišťovala představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. Pro tento typ práce jsem zvolila kvalitativně orientovaný design výzkumu.

Gavora (2000) ve své knize *Úvod do pedagogického výzkumu* uvádí hlavní rysy kvalitativního výzkumu, kterými jsou intenzivnost, dlouhodobost a podrobný zápis.

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell, 1998, s. 12 in Hendl, 2016, s. 46)

V rámci kvalitativně orientovaného výzkumného šetření jsme se snažila porozumět stanovenému problému a pokusila jsem se na základě zjištěných informací přinést obraz o domácí přípravě pohledem rodičů dětí předškolního věku.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem praktické části mé bakalářské práce je popsat představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky.

Díličí cíle, které vycházejí z hlavního cíle, jsou:

1. Popsat, jakým způsobem rodiče připravují své děti k povinné školní docházce.
2. Zjistit, zda-li mají rodiče dětí předškolního věku dopředu stanovené strategie ve vedení svého dítěte při domácí přípravě v počátku povinné školní docházky.
3. Odhalit, co rodiče považují za možné problémy při nástupu dítěte do základní školy.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní: Jaká je představa rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě na počátku školní docházky dítěte?

Další výzkumné otázky vychází z již zmiňovaných dílčích cílů:

1. Jakým způsobem rodiče připravují své děti k povinné školní docházce?

2. Jaké strategie si ve vedení dítěte, při domácí přípravě, stanovují rodiče?
3. Jaké možné problémy, z pohledu rodičů, mohou nastat při zahájení povinné školní docházky?

4.3 Metoda výzkumného šetření

Metodu, kterou jsem pro svůj výzkum zvolila, je polostrukturovaný rozhovor. Rozhovor bývá také označován jako interview, což je nejpoužívanější metoda v kvalitativním výzkumu. Gavora popisuje interview jako metodu, která „*umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondenta.*“ (Gavora, 2000, s. 110)

Jak dále autor uvádí, interview, je oproti dotazníku náročnější metodou, a to především z časového hlediska. Právě pomocí rozhovoru je možné přizpůsobovat se vzniklým situacím a to různými možnostmi, což je jeho silnou stránkou.

Jak uvádí Švaříček, Šedřová (2007), cílem polostrukturovaného rozhovoru je získat o studovaném jevu detailnější a komplexnější informace.

4.4 Participanti výzkumu

Výzkumný souborpraktické části mé bakalářské práce tvořily vybraní rodiče dětí předškolního věku, jejichž první dítě zahájí povinnou školní docházku ve školním roce 2018/2019. Pro svůj výzkum jsem si zvolila 6 participantů (dva muži a čtyři ženy) ze Zlínského a Olomouckého kraje. Způsob výběru výzkumného vzorku byl záměrný. Mnohými rodiči, které jsem oslovila s prosbou o rozhovor, jsem byla odmítnuta. Tím se doba sběru dat protáhla na 4 měsíce, jednalo se o období listopad 2017 – únor 2018. Participanty, které jsem si vybrala, se navzájem neznali a každý z nich vykonával jiné povolání. Věk participantů, kteří se účastnili mého výzkumu, byl mezi 27–35 rokem. Aby byla zachována anonymita, budou rodiče označováni velkým tiskacím písmenem – R a následně jim bude přiřazeno pořadové číslo 1–6. V dalším textu budou tedy jednotliví rodiče respondenti označeni následujícími zkratkami:

R1 – žena na mateřské dovolené, dcera 5 let

R2 – muž pracující na manažerské pozici v jedné nejmenované firmě, syn 5 let

R3 – žena, učí v Základní umělecké škole zpěv, dcera 6 let

R4 – muž, majitel rodinné firmy, syn 6 let

R5 – žena, pracovnice na poště, dvojčata 5 let

R6 – žena pracující jako pokladní v supermarketu, dcera 5 let

4.5 Realizace výzkumu

Rozhovory byly realizovány na místě, které zvolili sami respondenti, což bylo místo bydliště nebo kavárna. Celý rozhovor byl zaznamenáván na hlasové zařízení. Všichni oslovení participanti s nahrávkou souhlasili. Ujistila jsem je, že nahrávka poslouží pouze pro účely mé bakalářské práce a data, které použiji, budou zcela diskrétní a anonymní. Veškeré nahrané rozhovory byly pomocí opakovaného přehrávání doslovně přepsány do elektronické podoby pomocí programu Microsoft Word. V další fázi bylo použito otevřené kódování, což je, jak uvádí Švaříček; Šed'ová (2007), technika, která *„díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů.“* Přepsaný rozhovor jsem právě pomocí otevřeného kódování rozdělila na jednotky, kterým jsem následně přidělila určitý kód, označení. Kódy, které vznikly, jsem si vypsala a utvořila jsem z nich 4 hlavní kategorie, z nichž každá kategorie obsahuje ještě podkategorie, které danou kategorii více zkonkretizují. Metodu, kterou jsem při otevřeném kódování použila, byla „tužka a papír“.

5 INTERPRETACE DAT

V této kapitole praktické části se věnuji analýze dat, která je postavena na základě využití informací z polostrukturovaných rozhovorů vedených s rodiči dětí předškolního věku.

Jak již bylo zmíněno výše, vznikly 4 hlavní kategorie. Každá z nich obsahuje navíc dvě až tři podkategorie, které blíže specifikují danou hlavní kategorii.

Tato tabulka představuje již zmíněné kategorie, podkategorie, které jsou ještě doplněny o ukázkou kódů ze zmíněných rozhovorů.

Tabulka 1 – Kategorie, podkategorie, kódy

KATEGORIE	PODKATEGORIE	KÓDY
Organizace domácí přípravy	Časové rozvržení domácí přípravy	Včasné plnění úkolů
		Snaha o pravidelnost
	Jasně určené místo pro domácí přípravu	Jednoznačné určení
		Pomůcky Plná péče
Budoucí strategie rodičů v domácí přípravě	Snaha o pravidelnost a řád	Vytváření návyků
		Řád nastaven
	Zapojení se do domácí přípravy	Jednoznačné určení rodiče
		Dohled rodiče
Možné obavy spojené s domácí přípravou	Obavy týkající se rodičů	První školní den
		Pesimismus
	Obavy vztahující se k dítěti	Dodržování režimu
		Možné problémy
Domácí úkoly jako součást domácí přípravy	Než začne škola	Vnímání důležitosti
		Zátěž
	Přístupy rodičů k domácím úkolům	Zbytečnost
		Důležitost
	Představy rodičů o konkrétních činnostech	Konkrétní činnosti
		Originální pojetí

5.1 Organizace domácí přípravy

Tato kategorie reprezentuje to, jak si rodiče dětí předškolního věku představují domácí přípravu z hlediska časové náročnosti a místa, kde budou se svým dítětem vykonávat domácí přípravu v počátku povinné školní docházky.

5.1.1 Časové rozvržení domácí přípravy

Organizace času z obecného hlediska bývá mnohdy nelehkým úkolem. Každému z nás se už určitě několikrát stalo, že musel své plány, které měl přesně časově rozvržené, přeorganizovat. To platí i u časového rozvržení domácí přípravy.

Rodiče uvedli, že by byli rádi, kdyby si jejich dítě plnilo domácí úkoly a přípravu do školy hned po návratu ze školy domů. Jednalo se ale o přání rodičů a nikoli o konkrétní rozvržení času, jak uvádí tato výpověď: „...*chci, aby si syn plnil úkoly hned po příchodu ze školy, aby měl pak více času pro sebe.*“ (R4)

Rodiče jsou ale různí a mají různé názory a představy. I já jsem se během svého rozhovoru setkala s tím, že rodič má už teď jasnou představu o tom, kolik času budou domácí přípravy věnovat. Musím ale konstatovat, že to byl jediný případ, kdy mi bylo nabídnuto přesné rozvržení času, který bude vyhrazen pro domácí přípravu: „... *15–30 minut denně, pokud bude potřeba, tak déle.*“ (R3)

Setkala jsem se i s odpovědí, že si rodič neumí v této chvíli představit, kolik času, na počátku povinné školní docházky, u domácí přípravy, s dítětem stráví: „...*jak to bude s časem...to vám teď nedokážu říct. Uvidíme, jak jí to půjde. Když bude šikovná a vše jí půjde, tak nad přípravou nebude trávit tolik času, než když jí to nepůjde. To ale ukáže čas.*“ (R1)

Objevila se i nejasná nebo spíš chybějící představa o časovém rozvržení domácí přípravy, kdy jsem měla pocit, že rodič nechává vše až na dobu, kdy dítě zahájí povinnou školní docházku: „...*přesnou představu nemáme. Určitě vše hodně přizpůsobíme až podle požadavků vyučujících.* ...“

5.1.2 Jasně určení místa pro domácí přípravu

Místo, kde se realizuje domácí příprava, je též velmi důležité. Jak již bylo zmíněno v kapitole o domácí přípravě (viz 2. kapitola). Místo, kde dítě vykonává domácí přípravu a s ní spojené i domácí úkoly, by mělo splnit určité podmínky. Ideální je dětský pokoj, kde má dítě svůj psací stůl s pohodlnou a výškově nastavitelnou židlí a kde je dostatečně kvalitní osvětlení. Velmi důležité je oddělit prostor, kde se dítě učí od prostoru od hry. Materiální zázemí, pomůcky jsou rovněž nedílnou součástí pracovního místa, jelikož je dítě při vykonávání domácí přípravy může potřebovat.

Rodiče se shodli na tom, že místo, kde bude jejich dítě vykonávat domácí přípravu, je dětský pokoj. Samozřejmě nezapomněli uvést i to, jaké pomůcky svému dítěti před zahájením

povinné školní docházky pořídili.,, ...syn má plně vybavený svůj dětský pokoj. Má tam vše, co bude k plnění úkolů potřebovat – pera, tužky, pastelky, sešity, písanky, aktovku a pouzdro, knihy – hlavně encyklopedie a atlasy... Syn si v nich moc rád listuje, zajímá ho vesmír. Pořídili jsme mu se ženou i tablet s různými výukovými programy, což syna také moc baví a dozví se spoustu dalších informací.“ (R4)

Rodiče jsou již před vstupem dítěte do školy připraveni na plnění domácích povinností a jsou si vědomi, že dobré místo pro práci dítěte zahrnuje vlastní pracovní stůl a židle, a nezbytnou součástí jsou psací a kreslicí potřeby, tak, jak to dokládá tato výpověď. „...v pokojíčku má dcera svůj pracovní stůl, který si sama vybrala, a pohodlnou židli. A protože ráda kreslí, tak jsem jí pořídila spoustu pastelek, fixek a omalovánky - u toho dcera dokáže trávit hromadu času. Tady budeme také plnit domácí úkoly. Do knihovničky jsem jí koupila nějaké knížky, ve kterých si ráda listuje, a také čteme pohádky.“ (R6)

Dětský pokoj je, dle mého názoru, velmi důležitý, neboť má zde dítě své soukromí a určitě lepší podmínky pro domácí přípravu do školy než např. v kuchyni nebo obývacím pokoji. Ani jeden z oslovených rodičů neuvedl možnost, že by dítě vykonávalo domácí přípravu jinde než v dětském pokoji. Ve svých odpovědích rodiče popisovali veškeré pomůcky, co doposud dítěti do dětského pokoje, před vstupem do základní školy, pořídili a co má dítě rádo.

5.2 Budoucí strategie rodičů v domácí přípravě

Tato kategorie obsahuje výpovědi rodičů o tom, jaká je jejich představa o dosažení cílů vzhledem k nastavení pravidel a jejich samotného zapojení do domácí přípravy, které je jistě velmi důležité jak pro dítě, tak i pro samotného rodiče.

5.2.1 Snaha o pravidelnost a řád

Jistý řád a pravidelnost rodiče zavádějí již v předškolním období v mateřské škole. Už jen tím, že děti vstávají v určitý čas a pravidelně navštěvují mateřskou školu nebo zájmové kroužky, si utvářejí jisté návyky a řád, které budou dále upevňovat i na základní škole. Můžeme zde pro příklad uvést výpověď rodiče, který komentuje řád, který má syn nastavený právě návaznosti na mateřskou školu.,, ...syn má nastavený denní řád tak, jako by už základní školu navštěvoval.“ (R4)

Tím, že rodiče své děti vedou k tomu, aby měly jasně nastavené pravidla a řád, se snaží o vytvoření návyků, které dítěti do budoucna ulehčí přijmutí povinností a jejich plnění.,, ...*budu dbát na to, aby se dcera připravovala opravdu ze dne na den, aby to pro ni bylo jednodušší. Chci, aby si na to navykla hned od začátku.*“ (R6)

Dohlížet na dítě je v počátku povinné školní docházky velmi důležité, což uvádí i tato výpověď. ,, ...*myslím, že když se to podchytí hned od začátku, tak jí to potom přijde normální. Nechci nic podcenit, vzdělání je dnes velmi důležité ... chci mít nad vším dohled, ať vím, co se děje...*“ (R1)

Pod tuto podkategorii bych ráda uvedla i zapojení rodičů do přípravy, která se objevuje ještě v období mateřské školy a tudíž předchází škole základní. Rodiče uvedli, že se na vstup do základní školy připravují, ať už pravidelně či nepravidelně.,, ...*na vstup na ZŠ se připravujeme denně...*“ (R3)

Snahu o řád a pravidelnost velmi často přebíráme od svých rodičů. S odstupem času si uvědomíme, co vše nám do budoucího života dal pevný řád, který nám nastavili naši rodiče, a rádi bychom to předali svým dětem. Zajisté to děti s odstupem času ocení.

5.2.2 Zapojení se do domácí přípravy

Pomoc ze strany rodičů, zejména v prvních letech povinné školní docházky je poměrně zásadní. Rodiče, se kterými jsem vedla rozhovory, se shodli na tom, že se ze začátku povinné školní docházky chtějí do domácí přípravy zapojovat. Uváděli i konkrétní členy domácnosti a zdůvodňují jejich výběr.,, ...*hlavně já jako matka. Chci mít všechno pod kontrolou, aby se nestalo, že by dcera šla do školy nepřipravená. Moc mi na tom záleží. ... přeci jen chci mít nad vším dohled, ať vím, co se děje.*“ (R1)

Ne vždy se do domácí přípravy zapojují oba rodiče. Může za to i časově náročné zaměstnání, ale i tak si rodiče na své dítě vždy čas udělají. ,, ...*hlavně manželka, jelikož mám časově náročné zaměstnání. Ale určitě se budu zapojovat i já, a to hlavně o víkendech.*“ (R4)

Do domácí přípravy se ale nemusí zapojovat pouze rodiče, ale i prarodiče, jak uvedl rodič R5. Zapojení prarodičů do domácí přípravy je, dle mého názoru, velmi výhodné. Také hlavně proto, že rodiče mívají mnohdy velmi časově náročné zaměstnání a pomoc ze strany prarodičů se tedy zdá jako vhodná volba.,, ...*ten, kdo bude zrovna doma. Ale spíš to budu já, protože chodím spíš z práce. Anebo babička, která bydlí kousek od nás a často nás navštěvuje.*“ (R5)

Pomoc ze strany prarodičů je určitě pro rodiče velkou úlevou. V některých případech se ale stane, že je rodič na pomoc prarodiče „odkázáný“. Jeden takový případ byl objeven během rozhovoru s rodičem R6, která je na východu své dcery sama a pomoc ze strany babičky vítá.,, ...s úkoly a přípravou jí budu pomáhat buď já, nebo babička. Máme to složitější, protože jsem na východu dcery sama. Ale zvládneme to, myslím, dobře... “ (R6)

5.3 Možné obavy spojené s domácí přípravou

Se zahájením povinné školní docházky se mohou objevit i nové překážky, obavy či problémy, které mohou rodiče předem předpokládat nebo se objeví až během nástupu do základní školy. Obavy, které mohou v počátku povinné školní docházky nastat, jsem rozdělila na dvě části, a to na obavy, které se mohou vztahovat k jejich osobě a obavy, které jsou orientovány na dítě.

5.3.1 Obavy týkající se rodičů

Obavy se nevztahují pouze k dítěti, ale objevují se i obavy vztahující se k jejich osobě.

Překvapil mě velmi pesimistický přístup ze strany rodiče R5. Z výpovědi vyplívá značný rozdíl mezi jejími dětmi - dvojčaty, který ji, ve své podstatě, děsí.,, ...obávám se, že ze začátku nebude lehké nic...bude to dost náročné. Asi budeme bojovat se synem, protože je živější, hravější, zkrátka úplný opak dcery. “ (R5)

Počátek povinné školní docházky se může, obejít i bez jakýchkoliv problémů, což zdůvodňuje i tím, že pravidelná příprava ještě v období předškolního věku v mateřské škole i v domácím prostředí, může možné problémy eliminovat.,, ...myslím, že problém nebude v ničem...snad. Syna připravujeme zodpovědně a pravidelně, tudíž si myslím, že žádné problémy nenastanou. “ (R4)

5.3.2 Obavy vztahující se k dítěti

Rodiče znají své děti ze všech nejlépe. Proto si už teď, v době, kdy ještě nezačala povinná školní docházka, dovedou představit možné obavy či problémy, které se s počátkem školní docházky mohou objevit.

Velkou změnou, oproti mateřské škole, budou vyučovací hodiny, s jejichž dodržováním mohou mít děti, ze začátku povinné školní docházky drobné problémy. Právě tuto obavu

ve své výpovědi uvádí rodič R1., ...*nejtěžší bude asi sedět v lavici a soustředit se na práci. Bojím se, aby vůbec těch 45 minut udržela pozornost - dcera je dost živá.*“ (R1)

Jako strašák může na rodiče působit i nový režim, učitelé i noví spolužáci. Přeci jen je základní škola velkou změnou v životě jak rodičů, tak i dítěte a zvyknout si na nový režim může někomu trvat trochu déle., ...*nejtěžší bude přizpůsobit se novému režimu a novým spolužákům.*“ (R2)

Objevují se i obavy rodičů z uzavřenosti svých dětí, jak je uvedeno na tomto příkladě, kdy má dítě v jistých situacích problémy v komunikaci., ...*bojím se, aby, když dceři něco nepůjde, se neuzavřela do sebe. Je spíš taková tichá, samotářská, tak aby si uměla říct o pomoc - jak doma tak i ve škole. S tímto máme totiž problém i ve školce.*“ (R6)

5.4 Domácí úkoly jako součást domácí přípravy

V této kategorii se věnuji jak domácí přípravě, tak i právě domácích úkolů, které neodmyslitelně k domácí přípravě patří a všichni rodiče ve svých odpovědích k domácí přípravě uvedli i domácí úkoly. Na začátek ale uvádím i výpovědi rodičů o přípravě do základní školy již období předškolního věku v mateřské škole, která navazuje na školu základní.

5.4.1 Než začne škola

Představy rodičů o domácí přípravě, která bude probíhat se zahájením povinné školní docházky, v podstatě souvisí i s přípravou na školu v předškolním období. Právě ty činnosti, které rodiče se svými dětmi v předškolním období vykonávají, se odráží v představách o tom, co je v základní škole může čekat. Oslovení rodiče se se svým dítětem na zahájení povinné školní docházky připravují. „...*ano. Naučily jsme se s dcerou barvy, hodně zpíváme, počítat umí do deseti, plníme různá grafomotorická cvičení...myslím, že základy pro vstup do základní školy má. Samozřejmě, že velký podíl na přípravě má i mateřská škola. Paní učitelky se dětem věnují naplno, je to vidět jak při besídkách, tak i v šatně, kde bývají vystavené jak výtvarné práce, tak i různé pracovní listy...*“ (R1)

Nesetkala jsem se s žádnou odpovědí, že by veškerou přípravu nechávali pouze na mateřské škole, i když je mateřská škola velmi důležitým partnerem právě v přípravě dítěte na povinnou školní docházku.

5.4.2 Přístupy rodičů k domácím úkolům

Co se týká názorů rodičů na domácí přípravu, ve většině případů se rodiče shodli na tom, že jsou pro dítě důležité, a to hlavně proto, aby si zopakovaly probranou látku.,, ...*myslím si, že je důležité, aby si děti zopakovaly a zažily probranou látku. Jak se říká: „Opakování je matka moudrosti“.*“ (R1)

Děti by si měly navyknout i na to, že je domácí příprava může provázet po celý život, jak i uvádí tento rodič. ,, ...*domácí příprava hraje určitě vekou roli. A to nejen v první třídě. Domácí příprava bude syna provázet celý život - ať to bude základní škola, střední škola, vysoká škola nebo i zaměstnání. A pokud bude syn pracovat v rodinné firmě, tak se bude připravovat neustále.*“ (R4)

Setkala jsem se ale i s opačným názorem na důležitost domácí přípravy. V této výpovědi sice rodič domácí úkoly respektuje, jejich důležitost ale odmítá. A to především kvůli lepšímu naložení s časem, který by dítě nad domácími úkoly trávilo.,, ...*podle mě jen zatěžují děti a taky rodiče. V dnešní době si myslím, že jsou zbytečný. Já jsem je upřímně nesnášela a myslím si, že se ten čas, který dítě bude věnovat domácím úkolům, dá využít jinak a lépe. Ale tím myslím pouze domácí úkoly, jako např. opisování a počítání příkladů, slohovky, opisování textů...toho si ve škole užijí ažaž. Ale je to pouze můj názor. Samozřejmě to, že děti dostávají domácí úkoly respektuju. Víím, že tím chtěou učitelé dosáhnout to, aby si tím opakovali, ale když to od někoho pak opišou, tak je to k ničemu. Já jsem pro opakování toho, co konkrétně nejde - ale to zjistí a procvičí doma bez toho, aby mu někdo zadával za úkol to, co třeba umí. Z vlastní zkušenosti víím, že se nad úkolem kolikrát stráví tolik času, že na opakování, třeba na test, už nezbyvá energie.*“ (R5)

5.4.3 Představy rodičů o konkrétních činnostech

Co všechno může být považováno za domácí úkol? To je otázka, na kterou jsem se tázala svých participantů. Zajímal mne jejich názor na to, jaké konkrétní činnosti asi se svým dítětem budou v domácím prostředí procvičovat. Odpovědi byly více méně podobné. Velmi často uváděli počítání příkladů, čtení, procvičování psaní, atd. ,, ...*dle mého názoru by to mohlo být počítání příkladů, doplňování písmen nebo slov do textu, opisování textu – teda až bude umět psát, učení se básniček, příprava na testy a zkoušení...*“ (R4)

Může se ale stát, že rodičů chybí jasná představa o to, co může být za domácí úkol považováno. Tak je tomu u rodiče R6, která uvedla nejasnou odpověď.,, ...*to může být cokoliv.*

Zkrátka to, co paní učitelka dětem zadá. Hlavně, aby si připomněli a zopakovali to, co se ve škole učí. Může to být například počítání příkladů, opisování textů, učení básniček... Už si moc nepamatuju, co všechno jsme v první třídě dělali. Takže se necháme překvapit...“
(R6)

Zajímavou odpověď mi byla nabídnuta od rodiče R3. Její originální pojetí domácího úkolu mě velmi překvapilo, jelikož se lišila od běžných představ ostatních rodičů, kteří uváděli klasické činnosti týkající se vyučování.,, ...*domácím úkolem můžou být třeba různé exkurze, filmy, divadla, knihy...*“ (R3)

6 ZÁVĚR VÝZKUMU

Výzkumná část mé bakalářské práce měla za cíl zjistit, jaké představy mají rodiče dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. K získání dat mi posloužila metoda polostrukturovaného rozhovoru, který jsem vedla s rodiči dětí předškolního věku. Zaměřila jsem se na rodiče, jejichž předškolní dítě je prvním potomkem v rodině, které zahajuje povinnou školní docházku.

Toto téma bylo pro zkoumání velmi zajímavé. Překvapila mne ale veliká neochota dotazovaných, když jsem je prosila o rozhovor. Oslovila jsem celkem 12 rodičů, z nichž mi rozhovor přislíbilo pouze 6 z nich. Tím se protáhla doba sběru dat na 4 měsíce. Co mne během rozhovorů překvapilo, bylo to, že odpovědi participantů byly stručné a málo popisné. Jednou z příčin mohlo být i to, že jsem se musela přizpůsobovat časovým podmínkám svých participantů, kteří byli velmi časově vytížení. Další možnou příčinou mohla být chybějící či nejasná představa o dané problematice.

Díky rozhovoru s rodiči dětí předškolního věku jsem získala odpovědi na otázky týkající se představ rodičů o domácí přípravě, která je bude, společně s jejich dětmi, provázet od počátku zahájení povinné školní docházky. Již zmíněné rozhovory byly nahrávány na diktafon, následně přepsány, okódovány a ze vzniklých kódů byly vytvořené 4 hlavní kategorie.

V první kategorii s názvem *Organizace domácí přípravy*, jsem se participantů dotazovala na představy o místě, kde budou se svými dětmi domácí přípravu vykonávat a kolik času jim asi domácí příprava zabere. V odpovědích jsem se setkala s názorem, který převládal, což bylo to, že si rodiče přejí, aby dítě vykonávalo domácí přípravu ihned po návratu ze školy. Setkala jsem se ale i s názorem, že si v tuto chvíli časové rozvržení domácí přípravy nedokážou představit a budou se tedy přizpůsobovat aktuální situaci. Co se týče místa, shodli se všichni participanté na dětském pokoji. Ve druhé kategorii *Strategie rodičů v domácí přípravě* se participací vyjadřovali o nastavování pravidel a jejich samotného zapojení se do domácí přípravy. Ve většině odpovědí participanté vyjadřovaly návrhy pravidel, které by rádi zavedli s počátkem povinné školní docházky. Jejich samotné zapojení do domácí přípravy jim přijde automatické. Do této kategorie jsem přiřadila i přípravu, která probíhá ještě v mateřské škole, neboť na ni bude navazovat příprava na vyučování ve škole základní. I zde participanté vyjádřili snahu jak z jejich strany o pravidelnou přípravu tak i velkou úlohu mateřské školy. Třetí kategorie, která nese název *Možné obavy spojené s domácí přípravou*, poukazuje na obavy participantů, které se, podle jejich postoje, mohou

objevit. Participantů vyjadřovali představy vztahující se k jejich vlastní osobě, ale převládaly obavy směřující k dítěti. Nesetkala jsem se ale s žádnou vážnou obavou, všechny tyto odpovědi jsou takovými běžnými obavami z neznámého. Pouze u jednoho participanta se objevila odpověď, že obavy nemá. Čtvrtá a poslední kategorie nese název *Domácí úkol jako součást domácí přípravy*. Každý participant mi na otázku, co si představí pod pojmem domácí příprava, řekl - domácí úkoly. Jejich představy o domácích úkolech jsou většinou stejné - konkrétní činnosti, jako jsou např. čtení, psaní, počítání... Překvapila mne jedna participantka svou odpovědí, kdy uvedla jako domácí úkol např. film či exkurzi. Co mi ale chybělo, byly třeba činnosti, které si možná ani neuvědomujeme, že patří také do domácí přípravy, což je např. strouhání pastelek.

6.1 Doporučení pro praxi

Závěrem bych ráda navrhla doporučení, které by pomohlo jak rodičům, tak i učitelkám mateřských škol. Právě učitelky mateřských škol by měly mít povědomí o tom, že hlavní představou rodičů o domácí přípravě, jsou domácí úkoly. Měly by tedy více vyzdvihnout i význam sociálních dovedností dítěte, motivaci k učení, samostatnost, jelikož právě tyto dovednosti se v mateřských školách zdokonalují.

Doporučila bych tedy pravidelné konzultace mezi učitelkami mateřských škol a rodiči, aby měli rodiče informace o tom, jak se jejich dítě rozvíjí po všech stránkách. Určitě by bylo vhodné pořádat v mateřských školách setkání rodičů a učitelek základních škol, na kterých se rodiče mohou dozvědět vše, co je v základní škole čeká, co vše může být považováno za domácí přípravu, aby si nemysleli, že se jedná pouze o domácí úkoly.

Již v mateřské škole se děti mohou setkat jak s domácí přípravou, tak i s drobnými domácími úkoly, které připravují jak dítě, tak i jeho rodiče na základní školu. Těmito úkoly nebo přípravou mohou být např. příprava kostýmu na besídku, vyřizování vzkazu jak rodičům, tak i paní učitelce, nakreslit obrázek, naučit se básničku, vyplnit pracovní list, přinést si do mateřské školy knížku či oblíbenou hračku atd.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala představami rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. Cílem bakalářské práce bylo vymezit teoretická východiska související se zapojením rodičů do přechodu dětí z mateřské do základní školy.

Teoretická část se věnovala přechodu dítěte z mateřské do základní školy, vymezení pojmu domácí příprava a její význam a v neposlední řadě jsem se zabývala tím, jakou roli a vliv má rodina na dítě nejen v domácí přípravě.

V praktické části bakalářské práce byly prezentovány výsledky výzkumu, kde jsem zjišťovala představy rodičů dětí předškolního věku o domácí přípravě v počátku povinné školní docházky. Pro tento typ práce byl zvolen kvalitativně orientovaný design výzkumu. Ke sběru dat byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, kdy byly participantům kladeny otevřené otázky. Mými participanty byli rodiče dětí předškolního věku, jejichž první dítě zahájí povinnou školní docházku ve školním roce 2018/2019. Jednalo se o rodiče ze Zlínského a Olomouckého kraje. Celé rozhovory byly nahrávány na hlasové zařízení a následně přepsány do elektronické podoby. Přepsané rozhovory byly pomocí otevřeného kódování okódovány a ze vzniklých kódů byly následně vytvořeny čtyři hlavní kategorie a devět podkategorií.

Výzkumné šetření přineslo zjištění, že rodiče se se svými dětmi připravují na zahájení povinné školní docházky, připravují jim i podnětné prostředí pro domácí přípravu. Shodli se i na tom, že si přejí, aby si jejich dítě plnilo domácí úkoly a veškerou přípravu na vyučování ihned po návratu ze školy domů. Objevují se i obavy, které mohou se začátkem povinné školní docházky nastat. Obavy si rodiče vztahují přímo ke své osobě, převažovaly však obavy směřující k dítěti. Hlavní představou rodičů o domácí přípravě jsou především domácí úkoly.

Jak je již zmiňováno výše, hlavní představou rodičů o domácí přípravě, jsou domácí úkoly. Proto bych navrhovala častější konzultace mezi rodiči a učitelkami mateřských škol, neboť by i ony měly vědět, jaké představy o domácí přípravě rodiče mají. Pro rodiče by bylo vhodné, kdyby mateřské školy pořádaly pravidelná setkání s rodiči a učitelkami základních škol, kde by se rodiče dozvěděli veškeré informace týkající se zahájení povinné školní docházky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.
- [2] ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0.
- [3] ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.
- [4] DESLANDES, Rollande. *International perspectives on student outcomes and homework: family-school-community partnerships*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2009, 173 p. Contexts of learning. ISBN 978-04158-528-1.
- [5] FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Brno: Computer Press, 2006. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.
- [6] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozšířené české vydání. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [7] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0042-0.
- [8] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [9] KELLER, Gustav. *Jdeme do školy: Jak mohu pomoci našemu školákovi: Praktická pomoc při učení a cvičení v prvních škol. letech*. Praha: Nový život, 1994. ISBN 80-900-166-9-3.
- [10] KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1020-1.
- [11] KLIMEŠOVÁ, Adéla. *Přípravné třídy základních škol od školního roku 2017/2018* [online]. 2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pripravne-tridy-zakladnich-skol-od-skolního-roku-2017-2018?highlightWords=p%C5%99%C3%ADpravn%C3%A9+t%C5%99%C3%A9Ddy>
- [12] KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.

- [13] KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3246-6.
- [14] KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.
- [15] MAJERČÍKOVÁ, Jana. *Rodina s předškolákem: výskum rodín s det'mi predškolského veku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2012, 123 s. ISBN 978-80-223-3217-0.
- [16] MERTIN, Václav. *Výchovné maličkosti: průvodce výchovou dítěte do 12 let*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-857-9.
- [17] MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2630-4.
- [18] MŠMT. *Školský zákon* [online]. 2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>
- [19] OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.
- [20] OTEVŘELOVÁ, Hana. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.
- [21] POHOŘELÝ, Svatopluk. *Souhrnné informace o povinném předškolním vzdělávání* [online]. 2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/40134>
- [22] POSPÍŠILOVÁ, Radka. *Role rodičů v domácí přípravě do školy*. *Studia pedagogica* [online]. 2011, **16**(2) [cit. 2018-04-15]. DOI: 10.5817/SP2011-2-8. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/237>
- [23] POWELL, Douglas R., Seung-Hee SON, Nancy FILE a John Mark FROILAND. *Changes in Parent Involvement Across the Transition from Public School Prekindergarten to First Grade and Children's Academic Outcomes* [online]. December 2012 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/667726>

- [24] PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
- [25] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [26] ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.
- [27] ŠULOVÁ, Lenka a Michala ŠKRÁBOVÁ. Psychologické aspekty domácí přípravy v prvních dvou letech školní docházky. *Československá psychologie* [online]. 2013, LVII(2) [cit. 2018-04-15].
- [28] ŠULOVÁ, Lenka. *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-542-9.
- [29] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [30] ZÄHME, Volker a Felicitas ZIERK. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-7234-420-x.
- [31] ZELINKOVÁ, Olga. Metoda dobrého startu – jedna z možností rozvíjení psychomotoriky. *Pedagogika* [online]. 2000, L(2) [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=2336&lang=cs>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

SPC Speciálně pedagogické centrum

Sb. Sběrka zákonů

MDS Metoda dobrého startu

Např. Například

Aj. A jiné

Atd. A tak dále

Tzv. Tak zvaný

Tzn. To znamená

Tj. To je

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Kategorie, podkategorie, kódy.....	30
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Ukázka rozhovoru (R4)

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA ROZHOVORU (R4)

Já: Máte už vybranou základní školu?

Participant: *Ještě vybráno nemáme. Zatím si zjišťuji informace a recenze na různé základní školy. Chci, aby můj syn navštěvoval tu nejlepší základní školu, která mu dá ty nejlepší základy pro další studium.*

Já: Říkal jste, že je Váš syn skvěle připraven na vstup do školy. Podle čeho soudíte?

Participant: *Ano, má plnou péči doma i mateřské škole. V mateřské škole jsou kvalifikované učitelky a moje žena je také učitelka...na základní škole, takže ví, co je potřeba.*

Já: Jak probíhá příprava doma?

Participant: *Jelikož jsem velice pracovně vytížený, přípravě se věnuje především manželka...je učitelka, takže ví, na co je potřeba se zaměřit. Ale samozřejmě se zapojuji i já. Každou volnou chvíli věnuji synovi, nakoupili jsme spoustu knížek i pracovních sešitů a také syn navštěvuje kroužek anglického jazyka.*

Já: Mohl byste mi, prosím, přiblížit konkrétní činnosti, které se synem doma děláte?

Participant: *Jak jsem již zmiňoval, syn navštěvuje kroužek anglického jazyka, protože si myslím, že jsou jazyky dnes potřeba a člověk se bez nich neobejde. A navíc čím dřív začne, tím to pro něj bude lepší. Dále plníme úkoly z již zmiňovaných knih a pracovních listů – konkrétně procvičujeme písmena, počítáme, barvy umí všechny, procvičujeme grafomotoriku...je toho spousta. Ale věnujeme se synovi každý den minimálně 20 minut. Oba si s manželkou přejeme, aby byl syn dostatečně připravený a měl přechod z mateřské školy na základní školu co nejjednodušší. Ale co se těchto úkolů týče, to spíše převzala manželka. Jelikož je učitelka, ví nejlíp, jak syn dostatečně připravit.*

Já: Co si představíte, když se řekne domácí příprava do školy?

Participant: *Pod tím si představím vypracovávání domácích úkolů a chystání pomůcek na další den.*

Já: Co si představíte pod pojmem domácí úkol?

Participant: *Domácí úkol je činnost, kterou dítě vykonává doma, aby si zopakovalo probranou látku a procvičilo si vše, co za daný den ve škole probrali.*

Já: Máte představu, jaké konkrétní činnosti budou zadávány jako domácí úkol?

Participant: *Dle mého názoru by to mohlo být počítání příkladů, doplňování písmen nebo slov do textu, opisování textu – teda až bude umět psát, učení se básniček, příprava na testy a zkoušení...*

Já: Máte už promyšlenou strategii ve vedení vašeho syna při plnění úkolů a přípravě na vyučování?

Participant: *Samozřejmě. Syn je moc šikovný, spoustu úkolů už zvládá plnit sám, ale budeme na něj dohlížet, aby na nic nezapomněl.*

Já: Máte už nějak promyšlenou organizaci místa a času?

Participant: *Syn má plně vybavený svůj dětský pokoj. Má tam vše, co bude k plnění úkolů potřebovat – pera, tužky, pastelky, sešity, písanky, aktovku a pouzdro, knihy – hlavně encyklopedie a atlasy... Syn si v nich moc rád listuje, zajímá ho vesmír. Pořídili jsme mu se ženou i tablet s různými výukovými programy, což syna také moc baví a dozví se spoustu dalších informací. A jak to bude s časem? Chci, aby si syn plnil úkoly hned po příchodu ze školy, aby měl pak více času pro sebe.*

Já: Kdo z vaší rodiny bude pomáhat vašemu synovi s domácí přípravou?

Participant: *Hlavně manželka, jelikož mám časově náročné zaměstnání. Ale určitě se budu zapojovat i já, a to hlavně o víkendech.*

Já: Myslíte si, že se se vstupem do základní školy něco změní?

Participant: *Myslím, že ne. Syn má nastavený denní řád tak, jako by už základní školu navštěvoval.*

Já: Co si myslíte, že může být pro Vašeho syna se vstupem do základní školy nejlehčí a co naopak nejtěžší?

Participant: *Co bude nejlehčí a co nejtěžší? To je těžká otázka...myslím, že problém nebude v ničem...snad. Syna připravujeme zodpovědně a pravidelně, tudíž si myslím, že žádné problémy nenastanou.*

Já: Jaký význam spatřujete v domácí přípravě - především v první třídě?

Participant: *Domácí příprava hraje určitě velkou roli. A to nejen v první třídě. Domácí příprava bude syna provázet celý život - ať to bude základní škola, střední škola, vysoká škola nebo i zaměstnání. A pokud bude syn pracovat v rodinné firmě, tak se bude připravovat neustále.*

Já: Byl byste rád, kdyby syn pracoval v rodinné firmě?

Participant: *Samozřejmě, že ano. Je to rodinná firma. Byl bych moc rád, kdyby ho tahle práce bavila a byl „pokračovatel“.*

Já:A co kdyby syna bavilo něco jiného?

Participant: *Upřímně musím říct, že bych byl zklamáný. Ale pro mne je důležité hlavně to, aby byl syn šťastný a dělal v životě to, co ho bude bavit a naplňovat. Tak jak to mám já i moje žena.*

Já: Necháte tedy synovi „volnou ruku“ při dalším výběru škol nebo byste byl raději, kdyby si nechal od Vás poradit?

Participant: *Budu raději, kdyby si nechal poradit. Já osobně bych ho nejraději viděl studovat management a marketing. S tím bych mu mohl i hodně poradit. A co si budeme povídat, firma by uvítala takovou výpomoc. Chci, aby firmu syn převzal. Ale pokud bude trvat na svém a bude chtít dělat něco jiného, nebudu ho nikam tlačit. Nutit ho přeci nemůžu. Ale i já jsem byl veden k tomu, že jednou budu ve firmě pracovat a teď jsem rád, že jsem tam, kde jsem. To samé chci i pro svého syna.*

Já:Máte v plánu zapsat syna i do nějakého zájmového kroužku?

Participant: *Budeme i nadále pokračovat v angličtině, a jestli vybereme ještě něco, to se uvidí. Máme v plánu nějaký sport, ale ještě nejsme rozhodnutí.*

Já:Můžu se zeptat, o jakém sportu uvažujete?

Participant: *Přemýšlíme nad tenisem, plaváním a fotbalem. Ale jak říkám, ještě jsme se nerozhodli.*

Já: Budete sport vybírat vy nebo si sport vybere váš syn?

Participant: *Chceme, aby si vybral hlavně syn, aby ho to bavilo a nedělal něco na silu. Aby ho to zkrátka naplňovalo.*